كتاب التنوير

مؤلفی :

[د]ار الخلافه مدرسه‌سی مخرج قسمی منطق مدرسی قره حصار شرقیلی

احمد راسم عونی

کتابك مباحثی : تعمیم معارف ، اثبات واجب ، اثبات نبوت ، دین اسلامك ماهیت و حقیقتی ، ارکان بنای اسلام ، اهل اسلامك مکلف اولدیغی افعالك حکمیاتی ، دین اسلامده جهادك حکمی

صاتیلدیغی یر : باب عالی جاده‌سنده (۱) نومرولو [اقبال] کتبخانه‌سی

فیاتی بش غروشدر

باصیلدیغی یر : ابو السعود جاده‌سنده [نجم استقبال] مطبعه‌سی
۱۳۳٤

كتاب التنوير

مؤلفی :

دار الخلافه مدرسه‌سی صحن قسمی منطق مدرسی قره حصار شرقیلی

احمد راسم عونی

کتابك مباحثی : تعمیم معارف ، اثبات واجب ، اثبات نبوت ، دین اسلامك ماهیت و حقیقتی ، ارکان بنای اسلام ، اهل اسلامك مکلف اولدیغی افعالك حکمیاتی ، دین اسلامده جهادك حکمی

صاتیلدیغی یر : باب عالی جاده‌سنده (١) نومرولو [اقبال] کتبخانه‌سی

فیئاتی بش غروشدر

باصیلدیغی یر : ابو السعود جاده‌سنده [نجم استقبال] مطبعه‌سی

١٣٣٤

كتاب التنوير

بسم الله تعالى وبحمده والصلاة على نبيه وآله .

برقاچ آى مقدم فضلاى احبابدن بر ذات ايله آرامزده بر محاوره جريان ايتمش ايدى . او محاوره‌ده طرف عاجزيدن بيان ايديله‌ن افكار . — محب مشاراليهك حسن ظننجه . — تنوير افكاره خدمت ايدرمش . عاجزده بوكا احتمال ويره‌رك — تجربه مقصديله .— مذكور محاوره‌يى يازمق وحاوى اولديغى افكارى .— برقات دها شرح وايضاح ايلمك آرزو ايلدم وتوفيقات ربانيه‌يه استناداً تحريره باشلادم. جناب حق جمله خيرخواهانى موفق بالخير بيورسون آمين .

محاورهٔ مذكوره . — معلملكه دائر جريان ايدن اوفاق بر مباحثه مناسبتيله باشلامش وشو يولده دوام ايلمش ايدى :

محب مشاراليه — ترقى ايتمه‌مز ايچون . — معارفى تعميم ايلمك لازم اولديغنده شك ايدن يوق . فقط تعميم معارف ايچين لازم اولان نه‌در؟ ايشته بو كسديريله‌ميور. بو بابده صاغلام

بر فكر حاصل ايتديكزمى ؟

عاجز — اولا شوراسنى عرض ايده‌يم كه . — تعميمى لازم اولان معارف . — بالجمله معارف دكلدر . بلكه آنجق . — معارف دينيه واخلاقيه ايله . — معلومات مدنيه‌در . بو قسم معارفك تعميمى ايسه . — پك قولايدر . شو شرط ايله كه . — ابتدا تلقين وتعليم هيئتلرى . — اتفاق ايلمه‌لى؛ بو خصوصده . — بتون هيئات تعليميه . — يكزبان ويك آهنك اولمالى .

معلوم عاليكزدركه . — بزده دوت صنف هيئت تعليميه وار : برى . — هيئت تعليميهٔ دينيه ؛ ديكرى . — عسكريه ؛ اوبرى . — طبيه ؛ بر ديكرى‌ده . — تحريريه كه : خزنه‌جيلر .

بو درت صنفك معارف دينيه واخلاقيه و معلومات مدنيه خصوصنده‌كى تعليمات وتلقيناتلرى مختلف اولديغى مدتجه . — افراد ملتده وحدت افكار ووحدت حسيات حاصل اولاماز . افكار وحسيات متحد اولمادقجه‌ده .— ترقى حصوله كلمز . چونكه .— بر ملت ترقى ايده‌بيلمك ايچين متفقاً چاليشمه‌سى لازمدر . بو ايسه .— او ملتك افرادى . — بر فابريقايى تشكيل ايدن ماكنه‌لرك . — آلات واجزاسى كبى . — بر ايستيم ايله منتظماً حركت ايده‌جك اشكال وهيئات اوزره — تشكيل وتصوير ايديلمش

اولماسنه وابسته‌در .

نفوس بشریه ـ بال مومی کبیدر. آنی ـ ایسته‌نیله‌ن شکل وصورته قویان اللر ـ تلقینلر وتعلیملردر .

دنیاده نه‌قدر ادیان ومذاهب ، نه‌قدر افکار ومسالك وار ایسه ـ جمله‌سی ـ آثار تلقینات وتعلیماتدر . « کل مولود یولد علی فطرة الاسلام . ثم ابواه یهودانه وینصرانه ویمجسانه » حدیث شریفی ـ بوحکمه ناطقدر .

انسانلرده، باخصوص مفکره‌لری ـ تکمل ایتمه‌مش اولان چوجقلرله عوام قسمنده ـ طبیعی اولاراق برحس تقلید واردر. بونلر ـ حسن ظن ایتدکاری کیمسه‌لرك ، علمادن، حکمادن عد ایلدکلری ذواتك ـ تحسین ومدح ایلدیکی صفات ایله متصف اولماق ؛ تقبیح وذم ایلدیکی احوال واعمالدن بری قالماق ایچین کندیلرنده برمجبوریت حس ایدرلرکه: ـ او ـ حس تقلیددر.

علما ایله حکما ـ افراد ملته ویریلمه‌سی لازم کلن اشکال وهیئاتك تعییننده اتفاق ایتمش اولسه‌لر ـ افراد ملت ـ طبیعتیله اتحاد ایدر . بونلر ـ اتفاق ایتمیه‌جك اولورلرسه ـ بر صنفك حصوله کتیره‌جکی ـ اشکال وصوری ـ دیکر صنف ـ بوزاجاغی جهتله ـ مدنیت فابریقاسی ایچون لازم کلن ماکینه‌لرك اجزا

وآلاتی وجوده کتیریله‌مز. آنك ایچین ذکرایدیلن درت صنف هیئات تعلیمیه‌نك اك یوکسه‌ك طبقه‌لرنده بولنان متفکریندن ـ بر هیئت تنویریه (مجلس مجتهدان) تشکل ایتمه‌لی ـ تشکل ایده‌جك اولان هیئت ـ مطالعه، مذاکره ، مباحثه طریقلریله ـ اولا کندینی تنویر ایتمه‌لی؛ صکره هر صنفك اوهیئت مرکزیه‌ده داخل اولان یوکسه‌ك طبقه‌سی ـ درجهٔ کندیسنی ولی ایدن طبقه‌یی؛ اوطبقه‌ده ـ آندن صکره کینی بویله یوقاریدن آشاغی ـ کونشك اثیری ؛ اثیرك هوایی ، هوانك سائر اجسامی تنویر ایلدیکی کبی ـ تنویر ایلمه‌لی .

بویله بر هیئت تنویریه تشکیل ایتمك ایچین ـ هر صنف ـ اك یوکسه‌ك طبقه‌سندن اون برذات انتخاب ایتمه‌لی تشکل ایده‌جك درت بولوك هیئت صنفیه‌دن هربری ـ ایچلرندن برینی خطیب ، بردیکرینی ضبط کاتبی تعیین ایلمه‌لی .

هیئات تنویریه‌نك مرکزی ـ ایشته بودرت بولوك هیئت صنفیه‌دن تشکل ایتمه‌لی .

بوهیئت تنویریهٔ مرکزیه ـ آیده بردفعه اجتماع ایلمه‌لی. هربر اجتماعنده ـ هیآت صنفیه خطیبلرندن برینی رئیس انتخاب ایدوب مذاکره‌یه باشلامالی ونه‌قدر مختلف فیه مسائل دینیه

ومدنیه وار ایسه ـ جمله‌سنی ـ مناسب بر ترتیب اوزره برر برر ـ موضع مناظره‌یه قویوب بحث ایلمه‌لی . قبول ایدیله‌ن موادی ـ ادله و براهینی ایله یازارق ـ آیلق بر مجلهٔ تنویریه نشر ایلمه‌لی .

صکره ـ هر هیئت صنفیه ـ آیری آیری ـ آیده اوچ دفعه دها اجتماع ایتمه‌لی ومجلهٔ مرکزیه ایله نشر ایدیله‌ن مقاله‌یی ـ شرح وایضاح طریقیله بر خطابه (نطق) ترتیب ایدوب حاضرلامالی واوچنجی اجتماعنه ـ هر هیئت صنفیه ـ کندی صنفنه منسوب بالجمله معلمینی دعوت ایدوب ـ حاضرلانمش اولان نطقی ایراد ایله حل ایدیلمش اولان مسئله‌یی ـ تقریر وتدریس ایلمه‌لی .

ایشته بو یولده دوام ایله ـ تلقین وتعلیم هیئتلری آراسنده وحدت افکار وتجانس حسیات حصوله کلوبده ـ معلم ایله ، مدرسلك ، واعظ ایله غزته‌جینك آغزلری براشدیکی ـ مدنیت فابریقه‌سنی ـ حصوله کتیرمك ایچون لازم کان اقسام واجزای ملیه ـ آز زمانده ـ پك قولای وجوده کلیر .

بویله بر هیئت تنویریه ـ یالکز عالم اسلامیته دکل . بلکه ـ بتون عالم مدنیته ـ پك بیوك خدمتلر ایده‌جکدر .

فنون حاضره‌یی ـ کیم بیلیر ـ نه‌قدر توسیع ایلیه‌جك ، نه‌قدر حقایق ـ کشف ایده‌جکدر . زیرا ـ شرقلیلرك ذکای فطریلری ـ غربلیلرککنه فائق اولمقله برابر ـ مجهولاته علمی انتاج ایدن مقدمات ابتدائیه ـ شرقلیلرده بر مقدار دها زیاده‌در . چونکه ـ شرقلیلرده ـ معنویاته معتقد اولانلره مخصوص ـ بر نوع بدیهیات دها واردرکه ـ اوده ـ حدسیات وسانحاتدر . طبیعی‌درکه نتوج ـ نه‌قدر زیاده اولورسه ـ نتیجه‌ده ـ او نسبتده زیاده اولور . فقط خفی دکلدرکه ـ بو زیاده‌لك ـ معلومات بشریهٔ حاضره‌یی ـ ضبط واحاطه ایله حصوله کلیر .

بو زیاده‌لکی تأمین ایچون ـ هیئت تنویریه توزیع واختصاص قانونلری دائره‌سنده وبرسیی متمادی ایله ـ چالیشه‌رق ـ بتون علوم وفنونی تحصیل ایلملی وبالجمله ادیان ومذاهبه مطلع اولملی .

هیئت مرکزیه‌یی تشکیل ایدن ـ صنفلردن هر بری ـ اعضاسندن برینی ـ متخصص اوله‌جقلری علوم وفنونی تدقیق ایچون ـ آوروپایه ، آمریقایه ، مصره ، هنده کوندرملی . بونلر کیتدکلری مملکتلرك ـ اك بیوك علما وحکماسیله کتابخیلریله ـ غزته‌جیلریله ـ مناسبات دوستانه پیدا ایلملی ، آنلرله مخابره ایده‌بیلمك ایچون . بونی یاپملی ، [illegible] جمعنه هیئت

تنویریه نامنه آبونه اولملی ، نه‌قدر کتب نافعه بولورلرسه هپسندن برر نسخه تدارك ایدوب هیئت مرکزیه‌یه کوندرملی . بریکی طرفده‌ده - هرهیئت صنفیه - بر ترجمه هیئتی تشکیل ایلیوب - کتب وارده‌یی - ترکجه‌یه وعربجه‌یه ترجمه ایتدیرملی (ترکجه‌یه ترجمه ایدیلن هر کتابك عربجه‌یه‌ده بر ترجمه‌سی اولملی . چونکه - عربجه - مسلمانلرك لسان عمومیسیدر . معارفی بتون عالم اسلامه تعمیم ایچون - بو - هرحالده لازمدر) .

بوصورتله - مکمل بر دارالکتب وجوده کتیرملی . برطرفدن‌ده - بو کتابلری - طبع ونشره چالیشملی .

مرکز - بوصورتله - تکمل ایدوبده - شمس منیز حالنی آلدقدن صوکره - ولایتلرده ، لوالرده قضالرده واجنبی اداره‌سی آلتنده بولنان - بالجمله مسلمان مملکتلرنده شعبه‌لر تأسیسنه باشلاملی .

شعبه‌لرده‌ده - کتبخانه‌لر ، حالنه کوره - مطبعه‌لر ، مجله‌لر - تأسیس ایدلملی .

فکر قاصرجه - تعمیم معارف ایچون لازم اولان - ایشته بویله بر هیئت تنویریه‌در .

محب مشارالیه - بویله برهیئت تنویریه تشکل ایلسه - عجبا خطبهٔ افتتاحیه‌یی - هانکی صنفك خطیبی ایراد ایدر ؟ ونه

مألده اولور ؟

عاجز - ظن عاجزانه‌مجه . - ایلك خطبه‌یی . - علمیه خطیبی ایراد ایدر . وشو مآلده اولور :

افندیلر . - اجتماعمزك غایه‌سی . - علوم وفنونی تدقیق ایلمك وعصرلرجه دوام ایدن برنزاعی (فن ایله‌دین آره‌سنده‌کی اختلافی) - ازاله ایلمك اولاجاق .

(دراپر) - دین ایله فنك - باریشه‌میه‌جغنه قائل اولمقله پك بویوك بر خطا ایتمش . خرستیانلغی بیلمم . فقط دین حق ایله فن یعنی اسلامیتله حکمت - البته باریشه‌جقدر . لکن شو شرط ایله که - دینك‌ده فنك‌ده حقیقت وماهیتلری - تماميله آکلاشیلمالی .

دینی آکلامق ایچین الك دوغرو دلائل - رؤیا ، اختلاج ، اسپیریتیزم علائمیدر .

بو علائم - تدقیق ایدیلوبده - کمالیله آکلاشیلنجه - شیمدی‌یه قدر خفی قالمش اولان - بر چوق حقایق - تماميله انکشاف ایده‌جکدر .

هرشیدن اقدم - بر تعبیر رؤیا مجله‌سی - تأسیس ایلمه‌لییز . هرکیم رؤیا کوروسه - بزه یازسون . اشراطنی تدقیق ایده‌لم

صادق اولانلری تعبیر ایلیه‌لم. صکره.ـ شؤونی.ـ خصوصی وعمومی ـ ظهوره کله‌جك حوادثی تدقیق ایده‌لم. کوره‌جکسکز که بو عالمده ظهوره کلمکده اولان شؤون (کرك احوال خصوصیه کرك شؤون عمومیه) ـ ظهورندن اول ـ بر چوق انسانلره غیبدن خبر ویریلیور. ؛ کنه وحقیقتنه مطلع اولامدیغمز برشیٔ وارکه.ـ تصادف اثری دیدیکمز شؤونی‌ده ـ کندی عزم واقتدارمزله یاپیورز ـ ظن ایلدیکمز افعالی‌ده ـ وقوعندن اول حق ـ او شؤون وافعال ـ هیچ بر کیمسه‌نك خاطر وخیالنده یوق ایکن ـ او.ـ بزه خبرویریور. خبر ویردیکی کی‌ده چیقیور.

کرچه ـ رؤیالرك هپسی ـ دوغرو چیقمیور فقط ـ دوغرو چیقانلری ـ « تصادفدر » دینیله‌میه‌جك ـ درجه‌ده ـ چوقدر.

رؤیانك دوغرو چیقمایان قسمی نفسانی وشیطانی اولان رؤیالر ایمش (تعبیر رؤیا علماسی اویله دیور.)

آکلاشیلان ـ قوای حاسهٔ دماغیه ـ مرایای متقابله کبی اولوب ـ بونلرك برنده‌کی صور ـ دیکرینه عکس ایلدیکی کبی سائر نفوس وعقولده‌کی ـ صورده بعض شرائطله ـ انسانك ـ

خیالنه عکس ایدییور.

نفسانی رؤیا : انسان اویانیق ایکن.ـ واهمه‌سنك تخیل؛ حافظه‌سنك ـ حفظ ایلدیکی صورك ـ اویقو حالنده خیالنه.ـ عکس ایلمه‌سیله حصوله کلیور.

شیطانی دینیلن رؤیاده : ارواح خبیثه متخیلاتنك ـ خیال انسانی‌یه ـ عکس ایتمه‌سیله ـ حاصل اولییور.

حقانی دینیلن رؤیا ایسه ـ : عالم مثالده‌کی (٢٢) ـ صور وامثله‌نك ـ ینه خیال انسانی‌یه عکس ایتمه‌سیله حصولبولییور.

بزم ـ مطالبمزه دلیل اتخاذ ایتدیکمز رؤیا ـ ایشته بو ـ حقانی اولان رؤیادرکه ـ حقیقتده رؤیا بودر دیکرلری ـ رؤیا دکل. رؤیایه بکزر بشقه حاللردر.

بر شیئك کندیسنده بولنان خاصه.ـ مشابهنده‌ده اولماسی.ـ لازم کلمز نته‌کیم سینماکیده‌کی خاصه آکا مشابهی اولان بشقه براوتده بولونماز بو (شبه سینماکیده خاصهٔ اسهالك بولونماماسی).ـ

[عالم مثال] : اثیرك ماده‌دن مجرد اولان طبقات علیاسیله قائم ـ صور وامثله عالمیدر. عالم مثالده‌کی خطوط عجیبه ـ ابتدا آثار تصورات (ارادات) آلهیه اولاراق ـ وجود علمی ایله وجود بولمش اولوب اوصور عالمیه عقل کله، نفس کله واثیر مطلقه عکس ایدییور ظننده‌یم.

سینماکینک خاصه‌سنه دائر تجربه‌نك افاده ایلدیکی علمك – یقینی وقطعی اولماسینه خلل ویریورمی ؟ –. ویرمیور. بونك کبی – رؤویایه بکزه‌یه‌ن سائر حاللرك واقعه مطابق اولماسی ده – حقیقی رؤیالرك – واقعات مستقبله‌یه مطابق اولاجاقلرینه دائر – ینه تجربه‌نك افاده ایتدیکی – علمك – یقینی وقطعی اولماسنه ضرر ویرمز .

خیال انسانی – بر آینه کبی – ایی، کوتو ، یالان ، کرچك – هرشیئی کوستریور . اکر خیال انسانی‌یه عکس ایدن صورتلر – (عالم مثال) دن عکس ایتمش ایسه – اوصورتلرك دلالت ایلدیکی معانی – (انسانلرك ادعیه واردات وتشبثاتی اوزرینه – خلاق حکیم طرفندن تبدیل ایدیلمزسه .–) ایر، کج وقوعه کلییور .

بومقدمه ثابت اولدقدن صکره – عقل – فکر ونظر یولینی – چابیق بولور واو .– استقبالیاتی اخبار واعلام بیوران ذاتك – اوشؤون وافعالك خالق علیمی اولماسی – لازم کله‌جکینه حکمده – اصلا تردد ایلمز .

فقط . او خلاق علیم – نه‌در ؟ ! ؟ ونره‌ده‌در !! ! ایشته بونی آکلامق – مشکل .

عجبا – !! اجسام واجرامی – تشکیل ایدن – اجزاء فرده‌میدر ؟؟ – دکل . چونکه – اجزاء فرده‌ده .– نه اراده وار ، نه علم . حالبوکه –

شؤون استقبالیه‌یی – اعلام بیوران ذاتك – هم علیم همده مقدر ومرید اولماسی – لازم کلییور .

عجبا !! الکتریق وانتشار ضیاحادثاتندن موجودیتی وبتون موجوداتك – ظاهر وباطننی – محیط ومستولی اولدیغی – آکلاشیلان اثیرمیدر ؟ – بوده دکل چونکه – اثیرك ده عقلی ، اراده‌سی یوقدر . اکر – عقلی اراده‌سی اولسه‌یدی – کندیسندن ضعیف وماهیتنه غیر واقف اولان انسانلرك آرزولرینه محکوم ومسخر اولمازدی .

عجبا : وجودی حیواناتده‌کی . حس واراده‌دن آکلاشیلان واثیردن دها لطیف وبوتون موجوداتی – باطناً وظاهراً محیط اولدیغی تخمین ایدیله‌ن – روح کل (نفس کل) میدر ؟

– بوده دکل . چونکه – خواطر وهمیه‌دن آکلاشیلیورکه – بونده‌ده علم تام یوق ؛ خطاسی پك چوق . بونك علمی ، (حسی) – جزئیاته منحصر کبی برشیٔ . بویله برشیئك استقبالیاتی بیله‌میه‌جکی ایسه – بدیهی .

عجبا !! اوخالق علیم – موجودیتی – ینه انسانده‌کی جزئندن آکلاشیلان ونفس کلدن دها لطیف اولوب ینه بالجمله موجوداتی – ظاهراً وباطناً محیط ومستولی اولدیغی تخمین ایدیله‌ن – عقل کل میدر ؟ – بوده دکل . چونکه – بونك انسانده‌کی جزئی .–

اكثريا . ـ نفس جزئی یه مغلوب اولیور. ادراك خصوصنده‌ده بعض كره . ـ آنك خطالرینی قبول ایدییور . جزئی بویله اولونجه ـ كائنده‌ده بو نقیصه‌لرك بولونه بیله‌جكی ـ آكلاشلیور او نقیصه‌لر ایسه .ـ الوهیته منافی . اویله ایسه ـ او خالق علیم .ـ عقل كلدن‌ده اطیف وعقل كل .ه برابر اولدیغی حالده ـ بوتون موجوداتی .ـ ظاهراً وباطناً ـ محیط و مستولی بر ذات اجل واعلاكه ـ هر صورت ـ آنك اراده‌سیله حصوله كلیور فقط كندیسنده ـ هیچ بر صورت یوق . هر شیٔ .ـ آنك اراده‌سیله تركب ایدییور ـ لكن كندینك ـ هیچ بر شیٔ ایله تركبی یوق.

اثبات خالق بولنده ـ رؤیانك دلیل اولماسی ـ ایشته بو وجه ایله‌در.

مع التأسف ـ شمدی یه قدر حائز اولدیغی اهمیت عظیمه ـ تقدیر ایدیله‌میه‌ن رؤیا ـ (تظاهرات منام) ـ بو وجه ایله ـ او مسئلهٔ مشكله‌یی حل ایله‌دیكی كبی .ـ دیكر بر وجه ایله نبوت مسئله‌سنی ده حل ایلر.

آنی حل ایچین‌ده ـ شویله نظر ایدیلیر : رؤیا .ـ بر نوع الهام آلهی . بو الهام .ـ اویقو حالنده واقع اولدیغی كبی ـ اویقو ایله ـ حصوله كله‌ن شرائطك ـ (انسلاخ وتجرد دینیله‌ن حالتك ـ بعض انسانلرده اویانیق ایكن‌ده ـ حصوله كلمه‌سیله واقع اولماسی؛ وبعضیلرنده بونك فائق بر درجه‌ده بولونماسی ـ استبعاد ایدیله‌جك

بر شیٔ دكل . انبیاده ـ كندیلرینه ـ یوكسك بر درجه‌ده ـ الهام آلهی واقع اولان وسائر انسانلرك ـ مجرد استدلالات عقلیه ایله ـ آكلایامیاجقلری ـ امور دینیه ووظائف اخلاقیه‌یی ، نفسی تزكیه ، واهمه‌یه غلبه طریقنی ـ الهام آلهی ایله او كره‌نن وسائر انسانلره ـ تبلیغ وتعلیمه ـ ینه با الهام آلهی مأمور اولان ـ بر زمرهٔ بشریه‌دن بشقه بر شیٔ دكللردر .

بو بابده اك زیاده تدقیق ایده‌جكمز مسائل ـ انبیای كرامك ملهمین اولمقله برابر .ـ مجتهدده اولدقلری واجتهادیاتده خطالری اولوب ، اولمادیغی وتعالیم نبویه‌لری ایچریسنده هانكیلری .ـ الهامیاتدن وهانكیلری .ـ استدلالیاتدن وهانكیلری .ـ ابتدائیاتدن اولدیغی ومشار الیهمدن روایت ایدیلان اخبارك .ـ هانكیلری ـ صحیحاً مشار الیهمدن صدور ایتمش وهانكیلری .ـ آنلردن صدور ایتمیوب .ـ شونك ، بونك طرفندن ـ وضع ایدلمش اولدیغی و كندیلرندن صدور ایدن اخبار ایچریسنده .ـ مشهورات و مقبولات قبیلندن‌ده برچوق مقدمات .ـ بولونه بیله‌جكی كبی .ـ بر قسمنك دلالتی .ـ رؤیالرك دلالتی قبیلندن اولوب .ـ تعبیر طریقیله .ـ حل ایدیله‌بیله‌جكی .ـ مسئله‌لریدر.

بو مسائل تماميله آكلاشیلدقدن صكره .ـ دین اسلامك

فن وحكمتله .ـ اصلا منازعه‌سى اولمديغى .ـ آكلاشيله‌جقدر .

دين اسلامك .ـ تعاليم وتلقيناتندن .ـ مانع ترقى ظن ايديله‌ن شى .ـ باشليجه .ـ توكل مسئله‌سيدر. حالبوكه .ـ دين اسلامجه .ـ توكلك معناسى .ـ توسل ايديله‌جكى زمان .ـ مطالبك مربوط اولديغى اسبابه هدايت بيورمسى ايچون ؛ توسل ايتدكدن صكره‌ده .ـ مطالبى خلق ايلمسى ايچون .ـ جناب خلاق حكيمدن دعا ونياز ايلمك ؛ مطالب حصوله كلدكدن صكره‌ده .ـ حصولنك اثر خلق الٓهى اولديغى بيلمكدن عبارتدر .

ابن تيميه حضرتلرى كبى محققين علمانك بيانى وجهله ـ ديناً توكل نصل واجب ايسه .ـ تدبير وتوسل ده .ـ اويله‌جه واجبدر. توكلى ترك ايتمك نصل اثم ايسه ـ توسلى، كسبى ترك ايتمك ده عينى درجه‌ده اثمدر . ديمك كه هم متشبث اوله‌جغز ، هم متوكل. متشبث اوله‌جغز كه اسبابه توسل ايدوب چاليشه‌جغز .

متوكل اوله‌جغز كه دنيوى واخروى هر ايشمزده ـ جناب حقدن دعاى هدايت ونياز توفيقات ايليه‌جكز .

دين اسلامده دعانك ـ اوقات خمسهٔ معينه‌ده وجوب تكرارى حكمتلرينه كلنجه ـ وقتا كه ـ كيجه نهايت بوليور ، انسان اويانيور ـ معاش قيلنمش اولان نهارده ـ معيشتنى كسبه

باشلامق زمانى ـ حلول ايتمش اوليور . ايشته بو ـ حيات مليه وشخصيه‌سى ايچون ايشلنمسى لازم كلن ايشلره باشلاياجغى وقت او ايشلرده موفق اولمق ؛ دنيوى واخروى ضررلردن مصون قالمق وبلالردن امين اولمق ايچون ـ بر نماز (بر دعا) او وقته تخصيص ايدلمش .

بو دعادن صكره مسلمان ـ ايشلرينه باشلايور ؛ چاليشيور . اويله‌يه دوغرى آجيقيور ؛ يوريليور . اويله‌ن اوستى بر آز يمك ييور ، استراحت ايدييور . بو صورتله ايشه ـ بر آز فاصله ويريلمش اوليور . تكرار ايشه باشلايه‌جغى زمان ـ آندن صكره‌كى قسم عملده دخى ـ مظهر هدايت ونائل توفيقات اولوب مادى ومعنوى بر ضرره اوغرامامق ايچون ـ بر دعاده او وقته تخصيص ايدلمش .

صكره ينه چاليشيور ؛ عصر وقتنه يتشيور . قازانديغى نقد ايله .ـ أوينك حوائجنى تدارك ايده‌جكى وقت ـ كلمش بولينيور . او قبيلدن اولان ايشلرده ـ دخى مظهر هدايت اولمق ومهلكات قلبيه‌دن امين قالماق ايچون ـ بر دعاده او وقته تخصيص ايدلمش .

صكره ـ كوندوز نهايت بوليور ؛ كيجه باشلايور . اهليله ،

اوداسیله صحبت ایده‌جك ؛ یاخود ـ اموری ایچون تدبیرلر دوشونه‌جك وسعادت اخرویهٔ ابدیه‌سی ایچون تفکرده بولنه‌جق بروقت حلول ایتمش اولیور . اوصحبت ومسامراتده وتصورات و تفکراتده دخی ـ مظهر هدایت اولمق ایچون ـ بر دعاده اووقت واجب اولیور .

صکره اویقو زمانی کلیور . اویقو حالنده بر شره ، بر بلایه کرفتار اولمامق و کوره‌جکی رؤیالرده ـ شیاطینك و کندی واهمه‌سنك اباطیلندن امین قالمق ورؤیای حقانیه‌یه مظهر اولمق ایچون ـ بردعاده اووقت واجب اولیور .

بوبش وقتده ـ ادا ایچون وقت بولامایان کیمسه‌لرـ نه‌زمان وقت بولورلرسه ـ اوزمان دعالرینه قضا ایده‌بیلیورلر . مأیوس براقلمیورلر .

هفته‌ده بر کون ـ (جمعه کونی) اویله وقتی واجب اولان دعا .ـ جماعت کبری ایله ادا ایدیلیور ودعادن مقدم .ـ جماعت مسلمینه برخطبه .ـ (نطق) ایراد ایدیله‌رك کندیلرینه معلومات دینیه ومدنیه تلقین ایدیلیور . راه مساعیلرینی ایشیداجاق وظلمت جهل و تردد تولید ایده‌جکی ـ توقف و سقوطدن مصون ایلیه‌جك فکرلر ، حسلر ویریلیور .

(خطبه‌لرك مشروعیتی حکمتی .ـ آکلاشیلنجه .ـ بزم خطیبلرك ـ عربجه‌وقسم اعظمی معناسزاوله‌رق .ـ تغنی ایتدکاری شیئلرك ـ خطبه اوله‌میه‌جغی آکلاشیلیر)

(خطبه .ـ مادامکه ـ وعظ و نصیحتدر ـ حاله ، زمانه مناسب ـ معنالی و هرقومه کندی لسانی اوزره اولماسی .. لازمدر .)

کلهلم .ـ دعالرك شروط مخصوصه‌سی اولماسنك حکمتلرینه : دین اسلام .ـ جناب حقدن هدایت وتوفیقات دیله‌یه‌جك اولان کیمسه‌یه .ـ اولا .ـ جنب ایسه .ـ غسل ایتدیرییور ؛ محدث ایسه .ـ آبدست آلدیرییور و اوزرنده و نماز قیلاجاغی محلده نجاست وارایسه ازاله ایتدیرییور وعورت یرینی اورتدیرییور . بونلرك حکم حقیقیه‌سی .ـ انشاالله .ـ آتیده .ـ هیئت نیره‌لری همماتیله .ـ کشف ایدیلیر .

شیمدیکی حالده عاجز .ـ شو عرض ایده‌جکم احتماللردن بشقه بر شیئه مطلع دکلم :

احتمال که ـ جماع ایدن ، یاخود احتلام اولان کیمسه‌نك هیئت نفسانیه‌سی دکیشیور . کندیسنده شهوت ـ صوك درجه‌یه وارمسیله ـ نفس بر کیفیت قبیحه وحرکت شریه اخذ ایدییور .

بوچیرکین قیافتی ازاله ایچین ـ باطنی تطهیر نیتیله ـ ظاهر جسد یایقانیلیور . ظاهر جسد ـ صو ایله ، باطنی اولان نفس ده نیت واعتقاد ایله تطهیر ایدیلیور .

بویله نیت واعتقاد ایله ـ ایش یاپیلا بیله‌جکنی (اپنوتیزم ، مانیاتیزم) بیله‌ن وتلقین طریقیله ـ خسته تداوی ایدن دقتور برادرلرمز ـ پك اعلا آكلار وتصدیق ایدرلر .

غسل مسئله‌سی بویله . عاجزك آنده بوله بیلدیکم حکمت بوندن عبارت .

آبدست مسئله‌سنه کلنجه ـ بونده‌کی حکمت ده ـ احتمال که اطراف جسد یایقامق صورتیله ـ اعضای جوارحدن عبارت اولان او اطرافده ـ اثیر ودم ایله برابر جولان ایدن نفس که روح حیوانی .ـ تطهیر ایدیلییور .

مساویدن هربری .ـ بو اعضادن بریله ایشله‌نیلدیکی ودماغ ایله‌ده تصور وتصمیم ایدلدیکی جهتله .ـ مساوی .ـ بو اعضاده او ساخ معنویه وهیأت ردیئه حصوله کتیرییور . آبدست ایله .ـ او اعضا ودماغده‌کی اوساخ . ـ ازاله ایدیلیور . بو تطهیرده . ـ ینه .ـ نیت واعتقاد طریقیله اولییور .

صکره بر یرندن قان ویا نجس . ـ خروج ایلدکده . ـ

متوضی‌یه تجدید وضوء لازم کلییور . بونلك حکمتی ده . ـ (الله اعلم) . ـ قان ویا نجاستك خروج ایتمه‌سیله . اطراف جسددن بوشالان اثیر ونفسك یرینه . ـ خارجدن . ـ حرکتی بدنده‌کی اثیرك حرکتنه مخالف اثیر ونفس غیر طاهر طولییور . بوصورتله . ـ او اعضاده . ـ حمل سوء استعدادی . ـ تجدد ایتمش اولییور . او استعدادی ازاله ایچین وضوئی تجدید لازم کلییور .

نجاستدن طهارت ایله . ستر عورت دخی . ـ ارواح خبیثه تقربنی منع ایچین اولاجاق .

استقبال قبله‌ده . ـ برمحلی مصدر ارادات ومنبع فیوضات الٓهیه . ـ اعتقا ایتمکله . ـ اوراده ظهور ایده‌جك اولان اسماء الٓهیه وارادات ربانیه‌یه توجه ایتمکله عبد . ـ اراداتنی اورایه ایصال ایله ارادت جزئیه‌سنه موافق ارادات الٓهیه .ـ استجلاب ایدییور (یعنی دعالرینی مستجاب ایتدیرییور .

نیت ایسه . ـ اعمال معنویه وافعال روحانیه‌ده پك مهم بر مؤثردر . آنلره شکل وصورت وماهیت ویرن . ـ آنجق اودر . « انما الاعمال بالنیات » حدیث شریفی . ـ بو سری معلندر . آنك ایچیندرکه ـ نماز اطلاق ایدیلن افعال مخصوصه‌یی

برآدم جیمناستیق نیتیله یاپارسه . ـ جیمناستیق اولور. آندن آنجق . ـ مادةً استفاده ایدر. جناب خالقدن دعا نیتیله یاپارسه دعا اولور. معناً وروحاً استفاده ایدر .

کله‌لم نمازك . ـ کیفیت مخصوصه اوزره اولماسنك حکمتلرینه:

« الله اکبر » یعنی (الله پك بیوکدر) دیمکله . ـ علماً، ارادتاً ، قدرتاً واحاطتاً جناب خلاقك . ـ هرشیدن ، بوتون موجوداتدن بویوك ، پك بویوك اولدیغنی صراحتاً اقرار ، ضمناده کندیسنك پك کوچك اولدیغنی . ـ چونکه . ـ جناب حقه نسبتله پك کوچك اولان عالمك . ـ پك کوچك بر جزئی بولوندیغنی اعتراف ایتمش اولیورکه. ـ بو .ـ کندینی تذلیل ، عرض حاجت ایدیله‌جك ذاتی تعظیم ایتمك . ـ دعا موقعنه پك لایق بر حالدر .

صکره . ـ « سبحانك اللهم وبحمدك وتبارك اسمك وتعالی جدك ولااله غیرك » دینیلیور. بونك ترکجه‌سی ده. ـ (تکریم! سنی تسبیح ایدییورم واوکمکله باشلیورم. اسمك مبارك؛ شانك عالیدر وسندن بشقه تکری یوقدر)

صکره . ـ شیطانك شرندن الله‌ه صیغینیلارق. ـ اسم الله ایله . ـ دعایه باشلانیور: « الحمدلله رب العالمین الرحمن الرحیم

مالك یوم الدین . ایاك نعبد وایاك نستعین . اهدنا الصراط المستقیم. صراط الذین انعمت علیهم. غیرالمغضوب علیهم ولاالضالین آمین. » یعنی : (اوکومك . ـ الله‌ه . عالملری بیودن، پك مرحمتلی، دائما مرحمتلی اولان . جزا کونینك پادشاهنه مخصوصدر . ربم قوللغی سکا ایدر؛ یاردیمی . ـ سندن دیله‌رز. بزه دوغرو یولی کوستر : انعام واحسان بیوردیغك کیمسه‌لرك یولی. غضبکه اوغرایانلرك وصاپقینلرك یولی دکل . آمین .)

نه کوزل ، نه جمعیتلی دعا . بو دعاسی مظهر قبول اولان کیمسه . ـ فکراً وعملاً مستقیم . ـ بر انسان کامل اولور.

صکره ـ آیات قرآنیه‌دن ـ سبب هدایت اوله‌جق بر قاچ آیت اوقونیور .

صکره ـ جناب رب الانامی ـ فعل وحرکتله اوضاع واطوار ایله‌ده . ـ تعظیم ایچین .ـ رکوع وسجود یاپیلیور .رکوعده، سجودده‌دخی ـ جناب حق تسبیح وتقدیس ایدیلدکدن صکره .ـ « اللهم اغفرلی » کبی ـ موجز بردعا یاپیلیور .

رکعتلرك تعددنده‌کی. ـ (یعنی: بوطرز اوزره دعانك .ـ بعض وقتلرده بر، بعضیسنده ایکی، اوچ کره تکرار ایدیله‌سنده‌کی). ـ حکمت‌ده . ـ برنجیسنده قلب وعقل . ـ علائقدن تجرید

ایدیلوب .ـ جناب حقه تمامیله توجیه ایدیلەمدیسه .ـ صکره کیلرده ایدیله بیلمك ایچیندر .

رکعاتك نهایتنده اوطورولوب شو دعالر اوقونیور : «التحیات لله والصلوات والطیبات. السلام علیك ایها النبی ورحمة الله وبرکاته. السلام علینا وعلی عباد الله الصالحین . اشهد ان لا اله الا الله واشهد ان محمداً عبده ورسوله »

یعنی : سلاملر الله ایچیندر ؛ دعالر وجمله ایی سوزلرده . (پیغمبرك روحانیتی قارشیده فرض ایدیلەرك) . ـ سکا سلام اولسون ای پیغمبر. اللهك رحمتی ، برکاتی ده اوزریکه اولسون. بزه واللهك سائر صالح قوللرینه ده. ـ سلام اولسون . شهادت ایدرم که اللهدن بشقه معبود یوقدر وشهادت ایدرمکه محمد . ـ آنك قولی ورسولیدر)

صکره . ـ اللهم صل . . ؛ اللهم بارك . . ، ربنا . . اوقونیورکه .ـ معنالری :(تکریم ! ابراهیمك وامتنك دعالرینی قبول بیوردیغك کبی .ـ محمدك وامتنك ده دعالرینی قبول بویور. سن مشکورسك ؛ کریمسك . ربم ابراهیمه وامتنه برکتلر ویردیکك کبی .ـ محمده وامتنه ده برکت ویر. سن مشکورسك؛ کریمسك ، تکریمز ! بزه دنیاده ایلك ویر؛ آخرتده ده ایلك ویر وبزی . ـ آتش عذابندن اسیرکه .

بویله قولاً وفعلاً . ـ تقدیس وتعظیم ایله ؛ الك جمیتلی عبارات ایله . ـ دعا ادا ایدیلدکدنصکره . ـ ایکی طرفه سلام ویریلەرك .ـ تجرد حالندن .ـ اختلاط وتعلق حالنه عودت ایدیلییور. نه کوزل برطرز ! ! دعا ایچین. ـ بوندن دها ایی برطرز بولوناماز . . ایشته . ـ « بنی الاسلام علی خمس: شهادة ان لا اله الا الله وان محمداً رسول الله واقام الصلاة وایتاء الزکاة والحج وصوم رمضان » حدیث شریفیله بیان بیوریلان ارکان بنای اسلامدن برینك . ـ (صلاتك) ماهیتی بوندن عبارتدر .

ارکان خمسهٔ مذکورەدن برنجیسی اولان شهادت ایسه .ـ: اللهی وپیغمبرینی آکلایوب .ـ ایمان ایتمك وایمانی اقرار وبیان ایلمکدن عبارتدر .

انسانك . ـ تحری* حقیقت سوق طبیعیسیله .ـ اعمال فکر ایدوب .ـ آکلادیغی شیئه ایناغاسی واجب اولدیغی شبهەسزدر. ایناندیغی شیئی اقرار ایتمسی ده لازمدر تاکه آکا.ـ فکر واعتقادینه کوره معامله ایدیلسین .

ارکان مذکورەدن اوچنجیسی اولان زکاته کلینجه . ـ اوده هیئت ادارەیه ویریلمسی لازم وضروری اولان ویرکیدن وحمیتاً ضعفایه ویریلەن اعانەلردن عبارت اولوب .ـ حکمتی خفی دکلدر .

ارکان خمسەدن دردنجیسی اولان حج که .ـ: کعبهٔ معظمەیی

زیارت وطواف ایلمك وعرفات دینیلەن محلدە طوروب .ـ ایراد
ایدیلەجك خطبەیی .ـ دیکلەمکدر . بونلردن برنجیسنك حکمتی .ـ
(اللهاعلم) شو اولاجاق کە . ـ جناب حق .ـ بتون موجوداتی
ظاهراً وباطناً محیط ومستولی اولدیغی جهتلە . ـ هر یرەدە اعتقاد
ایدیلیرسە .ـ صفات آلهیەسی ، رحمت وفیوضاتی اورادە تجلی ایدییور .
نتکیم بر حدیث قدسیدە « اناعند ظن عبدی » و بر آیت کریمەدە .ـ
« ولله المشرق والمغرب فاینما تولوافثم وجه الله » بیورلمش .
فقط .ـ هر بر شخصك بشقە بر طرفە ، بشقە بر یرە توجهی
تفرقەیی داعی اولەجغی کبی .ـ جملەسنك بر جهتە ، بر یرە توجهندە .ـ
معنوی فائدەلردە اولەبیلیر . احتمال کە .ـ تجلیات وفیوضات آلهیە .ـ
او اعتقادلرك طوپلاندیغی یرە طوپلانیور ؛ برشیء اولیور .

کعبۀ معظمەیە .ـ لسان وحیدە . ـ [بیت الله] اطلاق
ایدلمەسندن آکلاشیلیورکە .ـ تجلیات و فیوضات آلهیەنك . ـ
بویلە بر مرکزە طوپلانماسی . ـ جناب حقك کندی التزام
وارادەسندە اقتران ایتمشدر .

وقفۀ عرفاتك حکمتی ایسە .ـ اقطار جهاندن کلوب اورایە
طوپلانان .ـ اقوام مختلفەیە منسوب اعیان اسلامی . ـ او
هر بری . ـ بر مملکتك ، بر قومك رهبر نیری اولابیلەجك
رجال ملتی تنویر ایچون .ـ اسلامك بویوك خطبای حکماسندن

اولمسی لازم کلن بر ذات طرفندن .ـ غایت جمیتلی وهر خصوصی
حاوی اولەرق . ـ ایراد ایدیلەجك خطبۀ بلیغەنك استماعی
اولسە کرکدر .

ارکان اسلامدن بشنجیسی اولان اوروجك حکمتنە کلنجە .ـ
بودە .ـ انسان کندینی .ـ هوا و هوسنە ، قوۀ شهوانیەسنك
غیر مشروع آرزولرینە قارشو صبرە آلیشدیرمق ایچوندر .

هر سنە بر آی .ـ ییوب ایچمك وقتی اولان کوندوزلری .ـ
بتون کون .ـ انسان کندینی .ـ بتون مشتهیاتدن ، حتی ،
ضروری اولان ییوب ایچمەدن منعە آلیشدیرنجە . هر زمان
نفسنی .ـ مشتهیات غیر مشروعەدن منع ایدەبیلیر . زیرا عقلك
نفس ایلە جهادندن عبارت اولان بو عمل ایلە . ـ عقل جرأت
وقوت بولور ؛ نفس ییلار ؛ زبون اولور . آندن صکرە
نفس .ـ عقلك مخالف اولدیغی برایشی .ـ ایشلەیەمز .ـ چونکە .ـ
قوۀ عاقلە .ـ کسب قوت ایتمشدر ، غالبدر .ـ براقاز برنجیدە
منعە قادر اولمازدە .ـ نفس ایستەدیکنی یاپارسە . ـ بردها
یاپدیرماماق ایچون . عقلی آنی .ـ لوم ایدر ؛ تعذیب ایدر .
عاقبت تأدیب ایلر .

ذکر ایدیلەن حدیث شریفك شرحندە .ـ عینی (علیە رحمة
الله الغنی) حضرتلری دییورکە .ـ جهاددە فرائض اسلامیەدن

اولدیغی حالده .ـ حدیث شریفده ذکر اولونمامسی .ـ فرض عین
اولمدیغی ایچوندر .

داودی دیمش که .ـ مکهٔ مکرمه فتح اولندقدن صکره .ـ
فرضیت جهاد .ـ ساقط اولدی .

ابن [illegible] (رضی الله تعالی عنهما) ایله .ـ امام ثوری و ابن
شبرمه‌ده اویله سویله‌مشلر . و .ـ دشمن طرفندن تجاوز وقوع
بولمدقجه .ـ جهاد فرض اولماز .ـ دیمشلر .

اجتهاد عاجزیمجه .ـ حضرت پیغمبر .ـ هیچ بر زمان
تجاوزی محاربه یاپمامشلردر . صورتاً تجاوزی کورونه‌ن غزوات
نبویه .ـ حقیقتده تدافعیدر .

سیرت نبویه (صدر اسلام تاریخی) دقتله مطالعه ایدیلیرسه
کورولور که .ـ حضرت پیغمبر .ـ بدایتاً اقناع طریقنی التزام
بویورمشلردی . فقط .ـ مشرکین قریش .ـ حریت وجدان
رعایت ایتمدیلر . حضرت پیغمبره وامتنه اذا ، وجفا ایلدیلر
اصحاب کرامی .ـ تا . ـ حبشستانه هجرته مجبور ایتدیلر
نهایت . ـ مشارالیه حضرتلرینک‌ده .ـ حیاتلرینه سوء قصد
ایلدیلر . کندیلرینی‌ده .ـ مدینهٔ منوره‌یه هجرت ایتدیردیلر
حضرت پیغمبر .ـ کوردیلرکه .ـ مشرکینه قارشی .ـ حقوق
بشریه‌لرینی ، حریت وجدان وحیات حقلرینی .ـ سلاح ایله

مدافعه ایدوب .ـ آنلری صیندیرمایه‌جق اولورلرسه .ـ تجاوزلرینی
تکرار ایده‌جکلر ، ظلملرینی . ـ دوام ایتدیره‌جکلر .

بناءً علیه .ـ شرف ظهورایدن مساعدهٔ ربانیه ایله .ـ ضروری
اولاراق .ـ سلاحه صاریلدیلر ؛ جهاده باشلادیلر .

افندیلر ! ایشته عاجزک آکلادیغمه کوره .ـ دین اسلامک
احکام اساسیه‌سی .ـ بوندن عبارتدر .ـ البته . ـ هیئت علیهٔ
ویریه . ـ بو احکام اساسیه‌یی‌ده ، احکام سائره‌یی‌ده . ـ دها
[illegible]زل تدقیق بیوره‌جق ؛ دها پک چوق حقایق کشف ایلیه‌جکدر
[illegible]یمزك .ـ فن وحکمتله .ـ صلح ابدی معاهده‌سی عقد ایلیوب
[illegible]الرنده هیچ برسبب نزاع وخلاف قالمادیغنی .ـ بیان واعلان
[illegible]ه‌جکدر .

خالق هادی حضرتلرندن .ـ موفق بالخیر بویورماسنی نیاز
[illegible]ه .ـ سوزی بوراده کسه‌رك . ـ آراء عالیه‌لرینه مراجعت
[illegible]یورم . »

تاریخ تحریری ١٥ رجب ١٣٣٣ محرری :
١٦ مایس ١٣٣١ منطق مدرسی - قره حصار شرقیلی

احمد راسم - عونی

كتاب التنوير مؤلفك آثار سائره‌سی :

آناطوليدن برسس (اقبال كتبخانه‌سنده صاتيلمقده‌در)

قرآن كريمك تركجه ترجمه‌سی

لغتدن [المنجدك] ك ترجمه‌سی

منطقدن [دستور الادراك والاستدلال]

[المكالمة] للغة العربية واللهجة المصرية .

بو درت كتاب .— هنوز طبع اولونمدی . فقط انشاالله يقينده طبع اولوناجقدر .